

Notă de informare privind jurisprudența Curții – Nr. 141

Mai 2011

Asociația „21 decembrie 1989” și alții împotriva României – 33810/07 și 18817/08

Hotărârea din 24.05.2011 [Secția a III-a]

Art. 2

Obligații pozitive

Art. 2 § 1

Anchetă efectivă

Lipsa unei anchete efective în urma decesului unui tânăr în cursul evenimentelor legate de răsturnarea șefului statului în decembrie 1989 în România. *încălcare*

Art. 8

Art. 8 § 1

Dreptul la respectarea vieții private

Păstrarea informațiilor obținute datorită unei supravegheri secrete: *încălcare*

Art. 46

Art. 46 §2

Executarea hotărârii

Măsuri generale

Statul pârât trebuie să ia toate măsurile necesare pentru asigurarea unei anchete efective asupra incidentelor legate de răsturnarea șefului statului român în decembrie 1989.

În fapt – Cauza are la origine represiunea manifestațiilor antiguvernamentale care au izbucnit pretutindeni în România în decembrie 1989, în timpul răsturnării șefului statului Nicolae Ceaușescu. Pe durata anilor 1990, diverse anchete privind aceste evenimente au fost deschise de către parchetele militare. Ancheta principală, dosarul cu nr. 97/P/1990, a demarat în iulie 1990. Prima reclamantă, Asociația 21 decembrie 1989, este o asociație care susține interesele victimelor (persoane rănite și părinții victimelor decedate) în cadrul procesului penal inițiat în prezent de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Acest proces privește moartea sau rănilor provocate de gloanțe și în urma relexor tratamente și privărilor de libertate la care au fost supuse mai multe mii de persoane din mai multe orașe din țară. Al doilea reclamant, domnul Mărieș, a participat la manifestațiile antiguvernamentale desfășurate la București în decembrie 1989 și la manifestațiile ulterioare până în iunie 1990. Ultimii doi reclamanți, domnul și doamna Vlase sunt părinții unui tânăr decedat la vârsta de nouăsprezece ani, în timpul represiunii manifestațiilor

care au avut loc la Braşov, în decembrie 1989.

În drept – Art. 2 (decesul fiului domnului şi doamnei Vlase): chiar dacă a fost demarată imediat o anchetă, procesul penal e încă pendinte, după mai bine de douăzeci de ani. Cu toate acestea, Curtea nu poate examina cauza decât în ceea ce priveşte perioada ulterioară datei de 20 iunie 1994, data intrării în vigoare a Convenţiei în România. În anul 1994, cauza era încă pendinte în faţa procurorilor militari care erau, la fel ca majoritatea acuzaţilor, militari supuşi principiului subordonării ierarhice. În plus, nu a fost efectuată nicio investigaţie privind moartea fiului reclamanţilor pe durata a zece ani, fără ca acest fapt să aibă vreo justificare. De asemenea, s-au identificat lacunele şi cauzele de întârziere în anchetă, printre care s-a numărat lipsa comunicării prompte către părţile vătămate a deciziilor de încetare a urmăririi penale sau lipsa de cooperare a instituţiilor implicate în represiunea din decembrie 1989. Toate aceste fapte, precum şi disimularea intenţionată a probelor pun la îndoială capacitatea reală a anchetelor de a stabili faptele. Mai mult, clasificarea ca „secret” sau „secret absolut” a informaţiilor esenţiale pentru anchetă este de natură să compromită sarcina organelor judiciare însărcinate cu ancheta şi nu este justificată în speţă. În plus, cu privire la obligaţia de introducere în proces a rudelor victimei, nicio justificare nu a fost înaintată cu privire la lipsa totală de informaţii despre anchetă cu care reclamaţii s-au confruntat până în iulie 1999, în ciuda numeroaselor lor solicitări în această privinţă. Abia în februarie 2010, aproape la douăzeci de ani după evenimente, aceste informaţii esenţiale pentru anchetă, clasificate anterior ca „secret absolut” şi „secret” au fost accesibile, atât reclamanţilor, cât şi oricărei părţi vătămate. Astfel, interesul reclamanţilor de a participa la anchetă, precum şi interesul public de a avea un drept de verificare suficient asupra acesteia nu au fost protejate îndeajuns. Fără a subestima complexitatea incontestabilă a cauzei, miza politică şi socială invocată de către autorităţile române nu ar putea justifica singură nici durata anchetei, nici modul în care aceasta a fost condusă o perioadă prea lungă de timp, fără ca cei interesaţi şi publicul să fie informaţi de progresele făcute. Din contră, importanţa sa pentru societatea română ar fi trebuit să stimuleze autorităţile interne să soluţioneze dosarul cu promptitudine şi fără întârzieri inutile, pentru a preveni aparenţa că anumite acte se bucură de impunitate. În cazul utilizării masive a forţei letale împotriva populaţiei civile în timpul manifestaţiilor antiguvernamentale care precedă tranziţia de la un regim totalitar la un regim mai democratic, Curtea nu poate accepta ca o anchetă este efectivă dacă are ca rezultat intervenţia prescripţiei răspunderii penale, de vreme ce înseşi autorităţile au rămas inactive. Astfel, autorităţile naţionale nu au acţionat cu diligenţa impusă în conformitate cu art. 2 din Convenţie.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 8 (al doilea reclamant): două fişe de informaţii şi un document de sinteză vizând al doilea reclamant, întocmite în 1990 şi clasificate „secret” confirmă că persoana în cauză a făcut obiectul unor măsuri de supraveghere în acelaşi an. Aceste documente au fost păstrate de Serviciul Secret de Informaţii din România până în 2006, când s-a obţinut o copie. Curtea a concluzionat în hotărârea *Rotaru împotriva României** că legislaţia română privind colectarea şi arhivarea datelor nu cuprindea garanţiile necesare protejării dreptului persoanelor la viaţă privată şi că nu indica cu destulă claritate întinderea şi modalităţile de exercitare a puterii de apreciere a autorităţilor în domeniul în cauză. Astăzi, executarea acestei hotărâri este încă pendinte în faţa Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei. În plus, Curtea a constatat şi în anul 2007, în ciuda modificărilor aduse Codului de procedură penală în 2003 şi 2006, că unele măsuri de supraveghere în cazurile de presupusă atingere a siguranţei naţionale par să poată fi dispuse şi astăzi. Lipsa unor garanţii suficiente în legislaţia naţională care să poată garanta

că informațiile obținute prin intermediul unei supravegheri secrete sunt distruse imediat ce nu mai este nevoie de ele pentru atingerea scopului cercetat a permis ca informațiile adunate de serviciile de informații în 1990 cu privire la domnul Mărieș să fie încă păstrate de acestea până în 2006, adică șaisprezece ani după ce au fost colectate. În plus, în lipsa unor garanții în legislația națională relevantă, domnul Măriescu este expus unui risc serios de interceptare a convorbirilor sale telefonice.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 46: constatarea încălcării art. 2, lipsa unei anchete efective relevă o problemă pe scară largă, dat fiind faptul că sute de persoane sunt implicate ca părți vătămate în procesul penal criticat. În plus, peste o sută de cereri similare în această cauză sunt pendinte în fața Curții și ar putea duce la noi hotărâri de constatare a încălcării Convenției. Astfel, se impune fără îndoială luarea de măsuri generale la nivel național în cadrul executării prezentei hotărâri. România trebuie să pună capăt situației care a condus la constatarea încălcării art. 2 din speță, ce reiese din dreptul numeroaselor persoane vătămate la o anchetă efectivă, care nu se finalizează cu intervenția prescripției răspunderii penale, ținând cont și de importanța pentru societatea românească de a cunoaște adevărul cu privire la evenimentele din decembrie 1989. În aceste circumstanțe, Curtea nu consideră necesară amânarea examinării cauzelor similare pendinte cu care a fost sesizată, așteptând ca România să ia măsurile necesare. Continuarea examinării cauzelor similare este de natură să-i reamintească în mod regulat României de obligația ce reiese din această hotărâre

Art. 41: Curtea acordă câte 15 000 EUR pentru cel de al treilea și cel de al patrulea reclamant (doamna și domnul Vlase) cu titlu de prejudiciu moral; 6 000 EUR pentru cel de al doilea reclamant (domnul Mărieș) cu titlul de prejudiciu moral.

**Rotaru împotriva României (MC), nr. 28341/95, 4 mai 2000, Notă de informare nr. 18.*

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Redactat de grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.

Apăsați aici pentru a accesa *Note de informare privind jurisprudența* ([Notes d'information sur la jurisprudence](#))